

Dialectologia Catalana

Codi: 100682

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500247 Llengua i Literatura Catalanes	OB	3	2
2501792 Estudis de Català i de Clàssiques	OT	3	0
2501792 Estudis de Català i de Clàssiques	OT	4	0
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	3	0
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	4	0
2501818 Estudis de Francès i Català	OT	3	0
2501818 Estudis de Francès i Català	OT	4	0
2501902 Estudis d'Anglès i Català	OT	3	0
2501902 Estudis d'Anglès i Català	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Mar Massanell Messalles

Correu electrònic: Mar.Massanell@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Per al seguiment de la Dialectologia catalana, és beneficiós que l'estudiant hagi assimilat els continguts que s'imparteixen, d'una banda, a Història social de la llengua catalana (segon curs, primer semestre) i, de l'altra, a Gramàtica històrica catalana (segon curs, segon semestre). D'aquesta manera, disposarà d'un panorama estructurat de les diverses etapes de la història de la llengua i dels factors externs que n'han condicionat l'evolució interna en els diversos territoris del domini lingüístic català, i també tindrà una visió dels diversos estadis evolutius pels quals ha passat la llengua catalana des dels seus orígens, que podrà relacionar amb les variants dialectals actuals més conservadores. Igualment, els coneixements que s'adquireixen a Fonaments lingüístics de la normativa (segon curs, segon semestre) l'ajudaran a percebre la participació dels diversos dialectes en la constitució de la varietat codificada i de la varietat estàndard.

Objectius

L'assignatura Dialectologia catalana forma part de la matèria "Llengua catalana: variació i diacronia" del pla d'estudis del grau en Llengua i literatura catalanes. Aquesta matèria, de 18 crèdits ECTS de caràcter obligatori, s'estructura en tres assignatures, de sis crèdits cadascuna, que s'imparteixen semestralment entre segon i tercer curs: Història social de la llengua catalana (segon curs, primer semestre), Gramàtica històrica catalana (segon curs, segon semestre) i Dialectologia catalana (tercer curs, segon semestre).

A Història social de la llengua catalana, l'estudiant adquireix els coneixements fonamentals sobre els factors de la història externa del català que n'han condicionat l'evolució interna, i arriba ben preparat, doncs, per a estudiar-ne els canvis i entendre'n les motivacions.

A Gramàtica històrica catalana, l'estudi se centra en els principals canvis foneticofonològics i morfosintàctics que han intervingut en la formació i la modificació del sistema lingüístic català, al llarg del temps i en el conjunt dels territoris que en configuren el domini lingüístic. Els coneixements proporcionats a Gramàtica històrica catalana serveixen per a consolidar alguns dels conceptes adquirits a Història social de la llengua catalana i són molt útils per al seguiment de la Dialectologia catalana, la darrera assignatura obligatòria de la matèria "Llengua catalana: variació i diacronia", si tenim en compte que la variació geogràfica i la variació diacrònica estan profundament interrelacionades: moltes de les variants dialectals actuals són reflexos o bé d'evolucions divergents a partir d'un origen comú, o bé del manteniment en territoris diversos de formes sorgides en estadis evolutius successius.

A Dialectologia catalana, l'interès d'estudi se centra en la variació que presenta sincrònicament la llengua catalana al llarg del domini lingüístic: cal descriure-la i també entendre-la, d'una banda, en relació amb factors de la història social que han condicionat diferències d'entorn substancials i, de l'altra, establint connexions amb els diversos estadis evolutius pels quals ha passat la llengua, en la totalitat del territori o, sovint, només en un part d'aquest.

Competències

Llengua i Literatura Catalanes

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar els factors polítics, socials i culturals que condicionen l'ús de la llengua catalana i la seva evolució al llarg de la història i en la societat multicultural actual.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Català i de Clàssiques

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar els factors polítics, socials i culturals que condicionen l'ús de la llengua catalana i la seva evolució al llarg de la història i en la societat multicultural actual.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en

llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Català i Espanyol

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar els factors polítics, socials i culturals que condicionen l'ús de la llengua catalana i la seva evolució al llarg de la història i en la societat multicultural actual.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Francès i Català

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar els factors polítics, socials i culturals que condicionen l'ús de la llengua catalana i la seva evolució al llarg de la història i en la societat multicultural actual.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis d'Anglès i Català

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar els factors polítics, socials i culturals que condicionen l'ús de la llengua catalana i la seva evolució al llarg de la història i en la societat multicultural actual.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar adequadament els coneixements adquirits per obtenir dades i utilitzar fonts documentals aplicables a l'estudi de la llengua i la literatura catalanes.
2. Aplicar adequadament i reflexivament els principis prescriptius de la llengua catalana estàndard oral i escrita.
3. Conèixer les diferències lingüístiques entre les diverses varietats dialectals de la llengua.
4. Conèixer l'evolució històrica de l'ús de la llengua catalana.
5. Construir un text escrit amb correcció gramatical i lèxica.
6. Construir un text oral amb correcció gramatical i lèxica.
7. Dominar l'expressió oral i escrita en llengua catalana.
8. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
9. Interpretar textos en profunditat i aportar arguments per fer-ne l'anàlisi crítica
10. Interpretar textos en profunditat i aportar arguments per fer-ne l'anàlisi crítica.
11. Potenciar la capacitat de lectura, interpretació i anàlisi crítica de textos literaris i lingüístics
12. Potenciar la capacitat de lectura, interpretació i anàlisi crítica de textos literaris i lingüístics.
13. Ser capaç de situar els textos orals i escrits catalans en el temps i en l'espai.

Continguts

1. Introducció.

1.1. Conceptes bàsics. La variació lingüística. Dialectes constitutius i dialectes consecutius. El continuum lingüístic. Varietat lingüística, llengua i dialecte. Variables i variants lingüístiques. Isoglossa i feix d'isoglosses. Dialectes i llengua estàndard.

1.2. El domini lingüístic català: fragmentació administrativa, extensió territorial, demografia, estatus jurídic de la llengua, situació sociolingüística.

1.3. La divisió dialectal del català. La partió català oriental / català occidental: criteris de Milà i Fontanals, Fabra i Veny. La divisió en sis dialectes: propostes d'Alcover i de Veny.

2. La geolingüística. Objectius i metodologia: qüestionaris, etnotextos, xarxa geogràfica, informants, elicitació, transcripció, anàlisi de dades, cartografia. L'Atlas Lingüístic del Domini Català i el Petit Atlas Lingüístic del Domini Català.

3. Descripció dels dialectes catalans.

3.1. Català occidental.

3.1.1. Català nord-occidental. Subdialectes i parlars: pallarès, ribagorçà, (lleidatà), tortosí, parlars del Matarranya.

3.1.2. Català valencià. Subdialectes i parlars: valencià septentrional, valencià central, valencià meridional, alacantí, parlars de Tàrbena i la Vall de Gallinera.

3.2. Català oriental.

3.2.1. Català central. Subdialectes i parlars: català septentrional de transició, (gironí), barceloní, tarragoní, parlar salat, parlar xipella.

3.2.2. Català septentrional o rossellonès. Subdialectes: capcinès.

3.2.3. Català balear. Subdialectes i parlars: mallorquí, menorquí, eivissenc-formenterer, parlars campanar.

3.2.4. Català alguerès.

3.3. Comparació interdialectal.

Estructura de la descripció de cada dialecte: Introducció: delimitació territorial, factors històrics, factors socials. Aspectes foneticofonològics: vocalisme tònic, vocalisme àton, consonantisme. Aspectes morfosintàctics: morfologia nominal, morfologia verbal, sintaxi. Aspectes lèxics. Subdialectes i parlars.

Metodologia

L'assignatura Dialectologia catalana, de 6 crèdits ECTS (150 hores de dedicació per part de l'estudiant), combinarà dos tipus d'activitats formatives: d'una banda, activitats dirigides, com classes teòriques, seminaris de discussió de textos i sessions de resolució d'exercicis elaborats a casa (33% de la dedicació), i de l'altra, activitats autònomes, com la lectura de bibliografia, l'elaboració d'exercicis i l'estudi (66% de la dedicació).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques, seminaris de discussió de textos, resolució a l'aula d'activitats elaborades a casa	45	1,8	
Tipus: Autònomes			
Lectura de bibliografia, elaboració d'exercicis, estudi	102	4,08	

Avaluació

El gruix de l'avaluació de Dialectologia catalana (80% de la qualificació) es durà a terme a través de la realització **a l'aula, els dies fixats, de dues** pràctiques puntuades de valor idèntic (40%, 40%). En aquestes pràctiques, l'estudiant haurà de posar a prova els seus coneixements sobre la variació de la llengua catalana al llarg del domini lingüístic, a través de la resolució de diverses preguntes, exercicis o activitats. La resta de la puntuació (20%) dependrà, d'una banda, de l'assistència i la participació regular i continuada a classe (10%) i, de l'altra, del lliurament de les activitats d'aprenentatge (o pràctiques no puntuades), de les quals no es valorarà el contingut, sinó el fet d'haver-les elaborat, sempre que es lliurin abans de ser resoltes a l'aula.

Per superar l'assignatura per avaluació continuada cal, d'una banda, que la mitjana ponderada de les quatre activitats d'avaluació sigui igual o superior a 5 i, de l'altra, que les dues pràctiques puntuades obtinguin una qualificació mínima de 5 punts cadascuna. Si es lliura una de les dues pràctiques puntuades, la qualificació de l'assignatura ja no pot ser "no avaluable" (la pràctica no realitzada comptarà com a zero). Per poder optar a la reavaluació, cal que la nota de l'avaluació continuada estigui compresa entre 4 i 4,9 punts. La qualificació màxima de la reavaluació serà un 5.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència a classe (mínim 85% de les sessions) i participació en els debats, els comentaris de text i les activitats que s'hi desenvolupin	10%	0	0	2, 3, 6, 9, 10, 11, 12, 13
Lliurament de les activitats d'aprenentatge (o pràctiques no puntuades) que s'encarreguin durant el curs, abans que siguin resoltes a classe	10%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Pràctica puntuada 1 (que s'elaborarà a classe el dia assenyalat)	40%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Pràctica puntuada 2 (que s'elaborarà a classe el dia assenyalat)	40%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Bibliografia

Manuais de dialectologia:

Colomina i Castanyer, Jordi (1999). Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica. Alacant: Universitat d'Alacant.

Veny, Joan (1978 [1998¹²]). Els parlars catalans (Síntesi de dialectologia). Palma de Mallorca: Moll ("Tomir", 38).

Veny, Joan (1986 [1986²]). Introducció a la dialectologia catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana ("Biblioteca Universitària", 4).

Veny, Joan i Mar Massanell (2015). Dialectologia catalana. Aproximació pràctica als parlars catalans. Barcelona / Alacant / València: Universitat de Barcelona / Universitat d'Alacant / Universitat de València.

Diccionaris de la llengua històrica i dialectal:

Alcover, Antoni Maria i Francesc de Borja Moll (1926-68, 1975-1977² [1993]). Diccionari català-valencià-balear [= DCVB], 10 vol. Palma de Mallorca: Moll.

Coromines, Joan (1980-2001 [1995-2001]). Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana [= DECat], 10 vol. Barcelona: Curial / La Caixa.

Obres geolingüístiques:

Alcover, Antoni M. i Francesc de B. Moll (1929-1932): "La flexió verbal en els dialectes catalans". Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura, II [1929], p. 73-184; III [1930], p. 73-168; IV [1931], p. 9-104; V [1932], p. 9-72. Avui accessible a: <http://alcover.iec.cat/>

Badia i Margarit, Antoni M., Lúdia Pons i Griera i Joan Veny (1993). Atles Lingüístic del Domini Català. Qüestionari. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans ("Biblioteca de Dialectologia i Sociolingüística", 2).

Veny, Joan (2007-2015). Petit Atles Lingüístic del Domini Català, vol. 1-5. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Veny, Joan i Lúdia Pons (1998). Atles Lingüístic del Domini Català. Etnotextos del català oriental. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans ("Biblioteca de Dialectologia i Sociolingüística", 5).

Veny, Joan i Lúdia Pons (2001-2016). Atles Lingüístic del Domini Català, vol. I-VIII. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Obres normatives:

Institut d'Estudis Catalans; Secció Filològica (1990 [1999³]). Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I. Fonètica. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans; Secció Filològica (1992 [1999⁴]). Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II. Morfologia. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans; Secció Filològica (2016). Gramàtica de la llengua catalana. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Manuale de gramàtica històrica:

Badia i Margarit, Antoni Maria (1951, trad. 1981 [1994³]). Gramàtica històrica catalana. València: Tres i Quatre ("Biblioteca d'Estudis i Investigacions", 4).

Batlle, Mar, Joan Martí i Castell, Josep Moran i Joan Anton Rabella (2016). Gramàtica històrica de la llengua catalana. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat ("Biblioteca Abat Oliba", 299).

Moll, Francesc de Borja (1952, trad. 1991). Gramàtica històrica catalana. València: Universitat de València.

Manuale d'història de la llengua:

Ferrando, Antoni i Miquel Nicolás (1993 [1997²]). Panorama d'història de la llengua. València: Tàndem.

Nadal, Josep M. i Modest Prats (1982 [1996⁵]). Història de la llengua catalana, vol. I. Dels inicis al segle XV. Barcelona: Edicions 62.

Nadal, Josep M. i Modest Prats (1996). Història de la llengua catalana, vol. II. El segle XV. Barcelona: Edicions 62.

Altres eines de consulta:

COM ensenyar català als adults. Suplement 6. Mapes per a l'estudi de la llengua catalana (1989). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Gabinet de Didàctica.

Institut d'Estudis Catalans; Secció Filològica (1999). Aplicació al català dels principis de transcripció fonètica de l'Associació Fonètica Internacional. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Massanell i Messalles, Mar (2012). «Feve temps que no diva tants verbs!» Manteniment i transformació de paradigmes verbals en el català nord-occidental del tombant de segle. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Pradilla i Cardona, Miquel Àngel (ed.) (1999). La llengua catalana al tombant del mil·lenni. Aproximació sociolingüística. Barcelona: Empúries.

Solà, Joan, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (dir.) (2002). Gramàtica del català contemporani, 3 vol. Barcelona: Empúries.